

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

שם השיעור **עץ הדעת-עץ הרצון - הרצון המחיה והממית במבחן המציאות**

שיעור מס' 128

שם המרצה שלמה ישי shlomoy@012.net.il

שם משמואל נשוא תרע"ד

1. אך יש לומר דהנה ידוע דבריהם ז"ל (ב"ר פ"ה) שהיו שמים וארץ נמתחין עד שאמר להם הקב"ה די, והיינו משום שרצונו של הקב"ה בבריאה הי' נותן גם בבריאה רצון להבראות, והיו נמתחין והולכין והיינו שהיו מתגשמים ומתרחקים מהשורש. וכן אמרו ז"ל בש"ס ר"ה (י"א). כל מעשה בראשית לדעתן נבראו פירש"י שאלם אם חפצים להבראות ואמרו הן, ואף שעדיין לא נבראו ולא הי' למי לשאול.
2. הפירוש הוא שנתן בהם הש"י כח הרצון ממה שרצה הקב"ה בבריאה... ואמרו ז"ל (ב"ר פ"ה) למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה. וע"כ כשהפסיק השי"ת הרצון להיות נמתחין עוד, והי' הרצון לפניו ית"ש שיהי' שבת כתיב ויכולו כבמדרש הנ"ל ...
3. וממוצא הדברים שהכל תלוי במדת הרצון, ששם של דבר הוא מהותו וכשהעולם נקרא בשם השתוקקות הנה כך היא מהותו, וע"כ אין לך דבר שעומד בפני הרצון וכשרצונו של אדם להתקדש ביכולתו להגיע עד רום המעלות באין מפריע.

רמב"ן בראשית ב' ט'

1. ועץ הדעת טוב ורע - אמרו המפרשים כי היה פריו מוליד תאות המשגל, ולכן כסו מערומיהם אחרי אכלם ממנו והביאו לו דומה בלשון זה מאמר ברזילי הגלעדי האדע בין טוב לרע (ש"ב יט לו), כי בטלה ממנו התאוה ההיא ואיננו נכון אצלי בעבור שאמר והייתם כאלהים יודעי טוב ורע (להלן ג ה) ואם תאמר כחש לה, הנה ויאמר ה' אלהים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע (להלן ג כב) וכבר אמרו (פירקא דרבינו הקדוש, בבא דשלשה טז) שלשה אמרו אמת ואבדו מן העולם ואלו הן נחש ומרגלים ודואג האדומי הבארותי:

2. והיפה בעיני, כי האדם היה עושה בטבעו מה שראוי לעשות כפי התולדת, כאשר יעשו השמים וכל צבאם, פועלי אמת שפעולתם אמת ולא ישנו את תפקידם, ואין להם במעשיהם אהבה או שנאה ופרי האילן הזה היה מוליד הרצון והחפץ שיבחרו אוכליו בדבר או בהפכו לטוב או לרע ולכן נקרא "עץ הדעת טוב ורע", כי ה"דעת" יאמר בלשונונו על הרצון,
3. כלשונם (פסחים ו) לא שנו אלא שדעתו לחזור, ושדעתו לפנותו ובלשון הכתוב (תהלים קמד ג) מה אדם ותדעהו, תחפוץ ותרצה בו, ידעתך בשם (שמות לג יב), בחרתיך מכל האדם, וכן מאמר ברזילי האדע בין טוב לרע, שאבד ממנו כח הרעיון, לא היה בוחר בדבר ולא קץ בו, והיה אוכל מבלי שיטעם ושומע מבלי שיתענג בשיר:
4. והנה בעת הזאת לא היה בין אדם ואשתו המשגל לתאווה, אבל בעת ההולדה יתחברו ויולידו, ולכן היו האיברים כלם בעיניהם כפנים והידים ולא יתבוששו בהם והנה אחרי אכלו מן העץ היתה בידו הבחירה, וברצונו להרע או להטיב בין לו בין לאחרים, וזו מדה אלהית מצד אחד, ורעה לאדם בהיות לו בה יצר ותאווה:
5. ואפשר שנתכוון הכתוב לענין הזה כשאמר אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים (קהלת ז כט) ה"ישר" שיאחוז דרך אחת ישרה, וה"בקשה בחשבונות רבים" שיבקש לו מעשים משתנים בבחירה ממנו וכאשר צוהו הקב"ה על העץ שלא יאכל ממנו לא הודיעו כי בו המדה הזאת, רק אמר לו סתם "ומפרי העץ אשר בתוך הגן", כלומר הידוע באמצעותו לא תאכל ממנו, והוא מאמר האשה אל הנחש והכתוב שאמר ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו (להלן פסוק יז), הזכירו הכתוב אלינו בשמו:

בעל הטורים על בראשית פרק ב פסוק ז

(ז) וייצר - ב'. חד מלא וחד חסר .

וייצר ה' אלהים את האדם

מלא בב' יודין לפי שבראו בשני יצרים, יצר טוב ויצר רע .

ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה (פסוק יט)

חסר, שאין להם אלא יצר אחד דהיינו יצר הרע שיש לבהמות ולחיות.